

Teymi Tómasar, Kijin Jang, Juan Ouyang, Meghna Vinod, Tinna Reynisdóttir, Katrín Möller, Sara Þóll Halldórsdóttir, Agnes Ulfi, Arnhildur Tómasdóttir, Hans Tómas Björnsson, Kaan Okay, og Jóhann Örn Thorarensen. Mynd/Birta Dröfn Jónsdóttir

Vísindi á heimsmælikvarða við endurbættar aðstæður

Það hillir undir síðustu handtökin tengd fyrsta vegvísaverkefni Rannís til að efla grunninnviði fyrir vísindastarf hér á landi. Hans Tómas Björnsson, einn þriggja sem leitt hefur verkefnið, segir vísindamenn nú geta sameinast í öflugri aðstöðu. Þeir þurfi ekki að dreifa kröftunum víða við misgóðar aðstæður

■ ■ ■ Gunnhildur Arna Gunnarsdóttir

„Öflugir innviðir eru mikilvægir svo íslenskir vísindamenn geti stundað vísindi í heimsklassa og einnig til að tryggja að vísindafólk vilji koma heim með rannsóknir sínar,“ segir Hans Tómas Björnsson, yfirlæknir í klínískri erfðafræði við Landspítala og prófessor í færsluvísindum við Háskóla Íslands.

Hans Tómas hefur leitt eitt þeirra verkefna sem valið var sem vegvísir til uppbyggingar á öflugri vísindaaðstöðu hér á landi. Verkefnið hlaut hæsta styrkinn úr innviðasjóði Rannís í síðustu úthlutun. Honum til halds og trausts hafa verið Jóna Freysdóttir fyrir Landspítala og Eiríkur Steingrímsson fyrir Háskóla Íslands.

Aðstaðan, sem er hýst á fjórum stöðum, nýttist fyrir klínískar- og akademískar rannsóknir, sem og rannsóknir sprotafyrirtækja, og hlaut verkefnið 120 milljóna króna styrk, þann hæsta úr Innviðasjóði við úthlutun í janúar 2024. „Nú höfum við góð tæki á fáum stöðum sem margir geta nýtt,“ segir hann.

Allt að 60 komu að undirbúningi umsóknarinnar. Heildarúthlutun fyrir þennan vegvísir hefur verið 300 milljónir króna en þetta var síðasta úthlutun. Verkið er einn af sex vegvísirum Rannís þar sem grunninnviðir í rannsóknarstarfi eru styrktir. Vegvísirinn nefnist *Frá sameindum til sniðlækninga: heildstæð aðstaða fyrir nútíma lífvísindi* en nú hefur verið auglýst eftir nýjum verkefnum á vegvísir.

Innviðir sem gera gagn

„Við höfum lagt áherslu á innviði sem gera gagn fyrir mjög marga: smásjár, raðgreiningu, frumuflokkun og tilraunadýraaðstöðu,“ segir Hans. Lífvísindasetur Háskóla Íslands heldur utan um þessa kjarnaaðstöðu en frumuflokkun og raðgreining er hýst á Landspítala, smásjáraðstaðan hjá Háskólanum og dýratilraunaaðstaða var byggð upp í samstarfi við þekkingarfyrirtækið ArcticLAS. Allir fjármunir voru nýttir til uppbyggingar aðstöðu sem á að nýtast öllu vísindasamfélaginu.

„Við notuðum þessa 120 milljón króna úthlutun til þess að kaupa vél sem getur mælt flúrljómun í frumum annars vegar og svo búnað sem tengist sviði sem heitir *optogenetics*; búnaður þar sem ljós er notað til að virkja taugafrumur í lifandi dýrum,“ segir hann. Þessi búnaður er sá fyrsti sinnar tegundar hér á landi. „Þetta tæki er á öllum stærri stöðum og opnar nú möguleika fyrir rannsakendur sem vilja nýta þá tækni.“

Hans Tómas segir afar mikilvægt að vísindamhverfi hér á landi sé samkeppnishæft við umheiminn. Aðstaðan sé grunnur að kjarnastarfsemi vísinda hér á landi. Viðhalda þurfi henni. „Svona græjur virka oft ekki nema í 10 ár þannig að það þarf alltaf að vera að endurnýja búnað og kaupa nýja tækni.“ Allir vísindamenn hér á landi geti nýtt þessa öflugu vísindaaðstöðu.

Vel heppnað verkefni

„Ég tel að þetta hafi verið mjög vel heppnað hjá Rannís,“ segir hann, og að tugir vísindamanna nýti nú hvert úrræði án endurgjalds. Sjálfur nýti hann aðstöðuna til rannsókna. „Já, sérstaklega tilraunadýra- og raðgreiningaraðstöðuna. Þar hafa framfarirnar verið miklar og mikilvægt að halda aðstöðunni í góðu standi.“

Hans Tómas hefur allt frá því að hann kom heim til Íslands haft annan fótinn við Johns Hopkins-sjúkrahúsið í Baltimore þar sem hann starfaði áður. Þangað heldur hann í viku í mánuði eða tvær á tveggja mánaða fresti. Þaðan útskrifaðist hann úr mannfæðisfræði 2007 og barnalækningum og klínískri erfðafræði árið 2012.

„Ég stunda þó orðið meira vísindi hér heima en úti,“ segir hann, en beðinn um samanburð segir hann ákveðna hluti ódýrari úti. Þar sé einnig meira aðgengi að rannsóknarfé. „Ég hef haft annan fótinn ytra til að halda mér við og hafa tenginguna út. Ég vinn með mikið af sjaldgæfum sjúkdómum og það er gott að geta leitað álits á sérhæfðum stað.“

Þessi leggur verkefnisins er á enda. „Ég vona að þessi eða annar sambærilegur vegvísir verði þá í boði sem tryggir þessar grunnstöðir til framtíðar.“

Þórarinn Tyrfingsson læknir og fyrrum forstjóri SÁÁ mætti og lagði orð í belg á fyrsta fundi Læknafélagsins, Læknisráði. Valgerður Rúnarsdóttir, forstjóri SÁÁ, Erna Gunnþórsdóttir læknir á Vogu og Sirrý Arnardóttir fundarstjóri lögðu línurnar og læknarnir svöruðu fyrirspurnum. Mynd/gag

Læknisráð í beinu streymi

Læknafélag Íslands stendur að röð fjögurra funda undir nafninu Læknisráð þar sem boðið er samtal um málefni líðandi stundar

„Aukið aðgengi eykur skaðann,“ sagði Valgerður Rúnarsdóttir, forstjóri SÁÁ, á fyrsta fundi af fjórum í fundaröð Læknafélags Íslands sem kallast Læknisráð. Þar er tæpt á ýmsum brýnum málefnum sem tengjast heilbrigðismálum á Íslandi. Sirrý Arnardóttir, fyrirlæsari, stjórnendabjálfi og kennari, stýrir fundunum. Þeim er streymt og upptaka er á vef félagsins, lis.is.

Valgerður sagði á þessum fyrsta fundi að alvarleg óþjófáráð væri vaxandi vandi hér á landi. Þörf á sérhæfðri lyfjameðferð hefði aukist. Hátt í 400 hefðu fengið gagnreynda lyfjameðferð við óþjófáráð á göngudeild SÁÁ í fyrra.

„Það er brýn þörf á meiri meðferð og endurhæfingu vegna fíknisjúkdóms og skjótara aðgengi að meðferð vegna fíknisjúkdóms,“ sagði hún og hvatti til aukins aðgengis að

naloxone-nefúðanum. Hann ætti að vera til taks rétt eins og hjartastuðtæki. Valgerður sagði einnig mikilvægt að minnka refsingu við neyslu og lagði sem fyrr segir áherslu á lífsbætandi lyfjameðferð til að sporna við neyslu.

Mál sem hátt hefur borið í umræðunni þar sem læknir var sviptur leyfi til að ávísa lyfjum til fíkla var rætt á fundinum. „Það eru opnar dyr hjá okkur,“ sagði Valgerður. Símtöl frá fíklum hafi hins vegar ekki enn borist. SÁÁ styðji ákvörðun landlæknis.

Sirrý spurði að lokum hvert læknisráðið væri við óþjófáráð. „Ekki gera ekki neitt,“ svaraði Valgerður. „Þetta er algengur sjúkdómur sem engin skömm er að því að hafa,“ sagði hún. „Aðalatriði er að taka ábyrgð á því og leita sér aðstoðar.“

Anna Björg Jónsdóttir yfirlæknir, Margrét Ólafía Tómasdóttir formaður Félags íslenskra heimilislækna, Sirrý Arnardóttir, Ólafur Orri Sturluson læknir og Ragnar Freyr Ingvarsson formaður Læknafélags Reykjavíkur, voru framsögumenn á öðrum fundi Læknafélagsins, Læknisráði.

Sögðu bið eftir hjúkrunarheimili soun og mannréttindabrot

„Síðasta mánudag biðu 73 á Landspítala eftir að komast á hjúkrunarheimili. Þeir eru tilbúnir en biða því það vantar rými. Nýjustu tölur sýna að 424 biða eftir hjúkrunarrými á höfuðborgarsvæðinu,“ sagði Anna Björg Jónsdóttir yfirlæknir öldrunarlækninga á Landspítala og benti á að eitt heimili væri í byggingu. Það tæki á sjöunda tug sjúklinga.

„Þetta er soun fyrir einstaklingana, aðstandendur, heilbrigðiskerfið og samfélagið í heild.“ Annar fundur Læknafélags Íslands fyrir almenning í fundaröðinni Læknisráð var fimmtudaginn 14. mars. Ragnar Freyr Ingvarsson, formaður Læknafélags Reykjavíkur, fullyrti að þetta væru mannréttindabrot. Fólkið væri í allt of dýru úrræði.

„Við verjum 5-7 milljörðum í mannréttindabrot. Það er ógeðfellt að við förum svona með fólk og peninga.“